

Posudek oponenta habilitační práce

Univerzita Karlova

Fakulta

Obor habilitace

Pedagogická

Speciální pedagogika

Uchazeč

Pracoviště

Habilitační práce

PhDr. Ladislav ZILCHER, Ph.D.

Pedagogická fakulta UJEP Ústí nad Labem

Pedeutologické aspekty sociální distance vůči lidem s postižením

Oponent

Pracoviště

doc. PaedDr. Petr FRANIOK, Ph.D.

Pedagogická fakulta OU

Text posudku (rozsah dle zvážení oponenta)

Habilitační práce PhDr. Ladislava Zilchera, Ph.D. je věnována tématu, které je v odborném speciálněpedagogickém i pedagogickém kontextu v posledních třech dekadách průběžně reflektováno, byť v různé šíři a hloubce. V Úvodu autor zmiňuje 21. století jako určitý symbol změny v oblasti práce a přístupu k lidem s postižením. Habilitační práce o rozsahu 232 textových stran je členěna na teoretickou a výzkumnou část, třebaže uvedené rozčlenění není zcela striktní. Výtisk habilitační práce je rovněž opatřen seznamem tabulek a grafů. Přílohovou část (4 přílohy) tvoří ukázky nástroje pro měření proinkluzivních kompetencí učitele. Dotazník pro žáky, MRAI – R pro měření sociální distance učitelů vůči lidem s postižením, doplňující výpočty. Seznam literatury obsahuje 497 položek odborných zdrojů. V literárních pramenech jsou bohatě zastoupeny odborné tituly anglosaské provenience v originále. Celkově lze o literatuře konstatovat, že představuje solidní výběr literatury z oblasti pedagogické a speciálněpedagogické. Současná česká odborná literatura je zastoupena dostatečným počtem titulů.

Teoretická východiska habilitační práce jsou vypracována s využitím obvyklé monografické procedury. Obsahově je habilitační práce dr. Zilchra zaměřena na problematiku sociální distance vůči lidem s postižením se zvláštním zřetelem na pedeutologický kontext. Pedeutologický kontext autor vnímá jako součást paradigmatu speciální pedagogiky. Provedené výzkumné šetření v zásadě koresponduje s uvedeným kontextem. Teoretická východiska habilitační práce jsou občasně poznamenána menšími nesrovnalostmi v rovině konstrukce větných celků. Habilitant do určité míry předznamenává změnu v přístupu k lidem

s postižením na základě přijatých mezinárodních dokumentů z převážně poslední dekády 20. století. V českém kontextu je uvedená dekáda rovněž poznamenána jurisdikcí Evropského soudu k případu D.H. a ostatní proti ČR (str. 6). Aspekty sociální distance se habilitant rozhodl zkoumat rovněž z důvodu postojů žáků a učitelů k lidem s postižením (str. 7). Hlavní cíl práce je formulován pedeutologicky – především na rozvoj kompetencí pedagogů a (jejich) postoje vůči lidem s postižením.. Cíl práce formuloval habilitant ve třech rovinách, kde všechny souvisí s inkluzivním (proinkluzivním) paradigmatem speciální pedagogiky. V kapitole Teoretická východiska autor čtenáře uvádí do problematiky paradigmatu speciální pedagogiky. V subkapitole 2.1.2 Speciální pedagogika a inkluze ve vzdělávání (str. 13) habilitant zmiňuje ve vztahu k rovnosti (všech osob) rovněž zásadní politické změny v Evropě v posledních třech desetiletích. Zde upozorňuji na fakt, že k zásadním politickým změnám došlo prakticky výlučně zemích bývalého východního bloku, který byl pod silným vlivem tehdejší sovětské komunistické ideologie. Těžko lze uvedené vztahovat na státy západoevropské. Tzn. „dospění“ západoevropských států k equality – rovnosti jako součásti paradigmatických změn ve speciální pedagogice nebylo motivováno zásadními politickými změnami v nich samotných. V subkapitole 2.3 Společnost a lidé s postižením (str. 72) se habilitant zabývá jednotlivými modely přístupů k intervenci u osob s postižením. Po uvedení modelu medicínského, funkčního a sociálního dochází k aktuálnímu integrovanému modelu (MKF – ICF). Zmiňovaným pojednáním a uvedením různých pohledů na měření sociální distance vůči osobám s postižením dr. Zilcher uzavírá teoretické pasáže své práce.

Na začátku empirické části habilitační práce se dr. Zilcher odvolává na již realizované výzkumy v oblasti sociální distance učitelů 1. stupně ZŠ vůči osobám se znevýhodněním, proinkluzivně didaktické kompetence učitelů 1. stupně ZŠ a postojů žáků 4. a 5. tříd ZŠ vůči spolužákům s postižením.

První část habilitantem realizovaného výzkumu vychází z již v předchozím textu zmiňovaných atributů. Druhá část výzkumu má spíše pedeutologický charakter a zaměřuje se na vztah mezi sociální distancí učitelů vůči osobám s postižením a jejich proinkluzivně didaktickými kompetencemi (str. 96). Formulované cíle výzkumu odpovídají koncipovanému záměru. Výběr zkoumaného souboru učitelů byl proveden v rámci aktuálních možností regionu Ústeckého a Karlovarského kraje. V tomto smyslu lze považovat návratnost dotazníků (28,95 %) za relativně úspěšnou. Odlišný postup zvolil habilitant pro výběr žáků 4. a 5. tříd ZŠ a měření jejich postojů vůči osobám s postižením (str. 105). Dr. Zilcher použil 3 výzkumné nástroje:

- nástroj pro měření sociální distance vůči lidem s postižením
- nástroj pro měření proinkluzivně didaktických kompetencí učitelů
- nástroj pro měření postojů žáků k osobám s postižením (videoukázky).

V následujícím textu je podrobně dokumentován průběh výzkumného šetření. Závěry výzkumu reflektují 3 základní výzkumné problémy, kde třetí je dále rozpracován do dalších subtilnějších. Výsledky jednotlivých částí výzkumného šetření jsou průběžně podrobně interpretovány. Závěry výzkumného šetření (str. 201 a dále) jsou autorem pojaty částečně rovněž jako prostor pro diskuzi. Doporučení pro pedagogickou praxi oponent reflektuje v otázce k obhajobě. Závěr práce, třebaže vypracován v obecnější rovině, mohl více reflektovat habilitantem realizovaný výzkum a jeho závěry.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

1. Do jaké míry jsou zkušenosti z anglosaského školství přenositelné a aplikovatelné v prostředí škol v ČR.
2. Jaký rozdíl spatřuje habilitant mezi proinkluzivně didaktickými kompetencemi učitelů a inkluzivně didaktickými kompetenci učitelů.
3. Doporučení pro pedagogickou praxi obsahuje Schéma přípravy a organizace změny ve škole – str. 218. Lze uvedené více konkretizovat v českém prostředí?

Závěr

Habilitační práce PhDr. Ladislava Zilchera, Ph.D. „Pedeutologické aspekty sociální distance vůči lidem s postižením“ přináší nové poznatky v oboru speciální pedagogika. Habilitační práce splňuje požadavky standardně kladené na habilitační práce v uvedeném oboru.

Ostrava 28. února 2021